

Адаптація військової освіти в Україні до стандартів НАТО: виклики та перспективи

*Жиздюк Ганна Андріївна*¹

Опубліковано	Секція	УДК
25.03.2024	Освіта/Педагогіка	355.02:355.4:327.7:37

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10870377>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У дослідженні проаналізовано сучасний стан військової освіти на основі бойового досвіду. Однією з найважливіших державних цілей є національна безпека, яка забезпечується завдяки відповідній підготовці військових. Військова освіта допомагає здобувати відповідні навички і знання у військовій справі. Україна має переймати досвід країн НАТО в удосконаленні чинної моделі освітньої системи. Оновлення військового навчання забезпечить високу мотивацію, стресостійкість та готовність до професійної діяльності в умовах бойових дій, пов'язаних з підвищеним ризиком для життя. В основних дослідженнях подано приклади успішних систем військової освіти, що існують у державах-членах НАТО. Досвід країн НАТО в освітній військовій практиці відзначається особливими успіхами у поданні інформаційної бази, підготовці психологічного і фізичного стану особового складу, здатності виконувати бойові завдання, злагодженій діяльності підрозділів. Аналізуючи системи професійної військової освіти країн-членів НАТО, з'ясовано, що попри зовнішню схожість, існує багато суттєвих відмінностей щодо поєднання професійної військової освіти та підготовки, а також тривалості навчання та підготовки. Відмінною рисою як для України, так і для європейських країн-членів НАТО є те, що їхні освітні програми ґрунтуються на європейській кредитно-трансферній системі (ECTS), для якої характерна трирівнева система вищої освіти. Тому в сучасних умовах у системі військової освіти України важливо поєднувати та враховувати як вимоги Європейської кредитно-трансферної системи, так і норми та правила, передбачені стандартами НАТО. Доведено, що адаптація військової освіти в контексті імплементації стандартів НАТО має бути врахована на кожному етапі розробки та затвердження концепції військової освіти та її нормативно-правового забезпечення. Виявлено, що зміни у військовій освіті окрім можливостей, можуть спричинити деякі негативні явища, на які слід зважати. У висновках зазначено, що важливо враховувати особливості функціонування окремих складових сектора безпеки і оборони.

Ключові слова: військова освіта, система підготовки, можливості та ризики, шляхи вдосконалення, сектор безпеки й оборони, вимоги сучасності

¹ заступник начальника кафедри іноземних мов, Військова академія, м. Одеса, Україна, zhyzdiuk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0004-8562-306X>

Adaptation of military education in Ukraine to NATO standards: challenges and prospects

Annotation. The study analyzes the current state of modern military education based on combat experience. One of the most important state goals is national security, which is ensured through the appropriate training of the military. Military education helps to acquire relevant skills and knowledge in military affairs. Ukraine should adopt the experience of NATO countries in improving the current model of the educational system. Renewal of military training will ensure high motivation, stress resistance and readiness for professional activities in the conditions of hostilities associated with increased risk to life. Examples of successful military education systems in NATO member states are presented in the main studies. The experience of NATO countries in educational military practice is marked by special successes in the provision of an information base, preparation of the psychological and physical state of personnel, the ability to perform combat tasks, and the coordination of the activities of units. Analyzing the professional military education systems of NATO member countries, it was found that despite the external similarities, there are many significant differences regarding the combination of professional military education and training, as well as the duration of training and training. A distinctive feature of both Ukraine and European NATO member states is that their educational programs are based on the European Credit Transfer System (ECTS), which is characterized by a three-tier system of higher education. Therefore, in modern conditions in the military education system of Ukraine, it is important to combine and take into account both the requirements of the European credit transfer system and the norms and rules stipulated by NATO standards. It is proven that the transformation of military education in the context of the implementation of NATO standards should be taken into account at the stage of development and approval of the concept of military education and its regulatory and legal support. It turns out that the process of transformation of military education in the context of the implementation of NATO standards can cause some negative phenomena that should be taken into account. The conclusions state that it is important to take into account the peculiarities of the functioning of individual components of the security and defense sector.

Keywords: military education, training system, opportunities and risks, ways of improvement, security and defense sector, modern requirements

Вступ

Розвиток військової освіти в Україні є одним із пріоритетів національної військової реформи. Фундаментальним і стратегічно важливим завданням реформування Збройних Сил України (ЗСУ) та розвитку системи військової освіти є всебічний розвиток підготовки військових фахівців, що відповідає сучасним викликам, які стоять перед ЗСУ, зокрема на шляху євроатлантичної інтеграції та відповідності стандартам і процедурам.

В той час, як здійснюються всі аспекти оборонної діяльності держави, важливим питанням є також формулювання та реалізація національної політики щодо забезпечення військової освіти.

Процес реформування військової освіти України все ще триває. Пріоритетним завданням є реформування військових навчальних закладів відповідно до стандартів збройних сил держав-членів НАТО та наближення його до принципів і стандартів, прийнятих у збройних силах держав-членів НАТО.

Значна кількість дослідників вивчає питання адаптації військової освіти в Україні відповідно до стандартів НАТО, а саме виклики і перспективи сучасності. Низка дослідників проаналізувала сучасні особливості формування та функціонування вищих військових навчальних закладів відповідно до вимог державної та національної безпеки. Наприклад, І. Плохута оцінює перспективи, сучасний стан та тенденції розвитку

військової освіти відповідно до стандартів НАТО. При цьому він вказує на те, що досвід НАТО допоможе досягти забезпечення сумісності й ефективного вирішення військових проблем під час планування чи проведення операцій [1].

Н. Шабатіна досліджує тенденції, принципи і підходи профільних стандартів НАТО у розвитку військових навчальних закладів України. Виникнення операційної залежності України і країн НАТО пояснюється сучасною війною та євроатлантичною інтеграцією, що зумовили пошук перспективних напрямів удосконалення підготовки військових фахівців відповідно до форм і видів сучасної збройної боротьби [2].

На основі отриманих наукових результатів Н. Вавілова змогла підтвердити важливість для системи військової освіти інформації зворотного зв'язку від системи моніторингу та адаптації до нових викликів (форм і видів збройної боротьби). Необхідним аспектом є процес пошуку раціональних підходів і рішень у системі військової освіти, який може бути ініційований шляхом постійного реформування [3].

Однак, як стверджують В. Клачко, С. Білявець, О. Діденко, Ю. Дем'янюк, на практиці підтверджується, що реалізація стандартів НАТО може супроводжуватись негативними явищами у процесі трансформації [4].

М. Орел та О. Клочко вказують на те, що важливим напрямом у забезпеченні адаптації військової освіти відповідно до стандартів НАТО є вирішення важливих питань нормативно-правового характеру. До них належать дотримання прав і свобод людини, демократичний контроль над військовими, належне виконання планів щодо розподілу оборонного бюджету [5]. На думку О. Котляренка, функціональна модель вищих військових навчальних закладів має забезпечувати інтереси секторів безпеки і оборони, а не становити для них загрозу. Дослідник зазначає, що події 2014 року виявили суттєві недоліки у системі оборони України, що напряму залежить від військової освіти [6]. В. Севрук підкреслює, що для цього Україні варто запозичувати досвід країн НАТО з їхніми принципами і підходами у військовій справі [7]. С. Радзіковський виявляє концептуальні засади у підготовці фахівців у навчальних закладах країн-членів НАТО. Підготовка офіцерів містить професійну та спеціалізовану підготовку, що поєднує формальну та неформальну освіту. Професійна підготовка поділяється на дві підсистеми: професійно-технічну та розвиток професійних навичок. Професійно-технічна освіта має структуру, подібну до навчальних закладів НАТО [8].

О. Дерікот, В. Клименко, І. Козинець досліджують перспективні напрями співробітництва ЗСУ з НАТО на кожному з етапів військової підготовки. Зокрема, дослідник аналізує процес розвитку української військової освіти в напрямку інтеграції в інтересах не тільки національної, а й міжнародної безпеки [9].

Дослідники В. Максимець та В. Вівсяна з'ясували, що впровадження стандартів НАТО у військовій освіті значно підвищує боєздатність української армії [10]. Однак, на думку В. Самченка, для розвитку й адаптації української військової освіти на основі принципів, стандартів і підходів, прийнятих у країнах-членах НАТО, необхідно внести зміни до чинних українських нормативно-правових актів та врегулювати їх на законодавчому рівні [11]. Особливо перспективним напрямом розвитку професійної військової освіти в контексті набуття знань та навичок у військовій справі за стандартами НАТО є, на думку В. Невзорова, розвиток їх на практиці [12].

О. Мітягін, Д. Вітер, В. Карпенко акцентують увагу на практичних рекомендаціях щодо підготовки ЗСУ на рівні військової освіти [13]. Д. Вітер та О. Мітягін визначають основні напрями та перспективи формування професійної підготовки на трьох рівнях: стратегічному, тактичному та оперативному [14].

Слід враховувати, що проблема адаптації військової освіти в Україні відповідно до стандартів НАТО потребує проведення поглибленого аналізу розкриття її перспектив та викликів.

Відповідно метою цієї статті є з'ясування необхідних практичних аспектів військової освіти в Україні для виконання завдань військових операцій в умовах війни, що відповідають вимогам національного сектора безпеки і оборони та міжнародним стандартам, які регламентують порядок дій і загальні правила у військовій освіті й підготовці.

Завданнями статті є:

- охарактеризувати сучасний стан потреби військової адаптації України відповідно до стандартів НАТО, а саме програми навчання, які спрямовані на здобуття практичних військових знань та вмінь, методики викладання;
- з'ясувати можливості та ризики управління військовими закладами відповідно до вимог НАТО, до яких віднесено військову підготовку, інформаційно-технологічні аспекти, ведення стратегічної комунікації та ін.;
- визначити результативність введення стандартів НАТО у військову освіту України і перспективні напрями подальшого удосконалення та функціонування вищих військових навчальних закладів в Україні в системі національної безпеки.

Матеріали та методи. Дослідження здійснено з використанням спеціально наукових та загальнонаукових методів, обраних з урахуванням поставленої мети, визначених завдань, предмета та об'єкта дослідження. Водночас на основі детального аналізу методів аналізу викликів та перспектив у військовій освіті в Україні виявлено необхідність внесення змін у сфері функціонування вищих військових навчальних закладів відповідно до стандартів НАТО.

Зокрема, феноменологічні методи використовувалися для дослідження військових стандартів НАТО, особливостей та можливостей для запозичення Україною. Історичний метод застосовано до аналізу та систематизації першопричин необхідності адаптації військової освіти відповідно до міжнародного досвіду провідних країн світу. Цей метод також допоміг пояснити труднощі процесу трансформації військової освіти в контексті імплементації стандартів НАТО, які можуть виникнути в період воєнного стану в Україні.

Використовуючи поєднання аналітичного та прогностичного методів, автор визначив три основні цілі національної гвардії України, які будуть забезпечувати створення надійного потенціалу воєнної безпеки.

Системно-структурний підхід дав можливість розглянути соціально-політичний стан розвитку принципів навчання в збройних силах НАТО та високу соціальну значущість військово-професійної діяльності із захисту національних інтересів та національної безпеки, що потребують особливих вимог до організації та підготовки кадрів. Ця методологія також дала змогу визначити місце і значення органів державної влади в діяльності щодо покращення методів захисту національної безпеки. Узагальнення використовувалися, зокрема, для шляхів адаптації військової освіти в Україні до стандартів НАТО.

Зазначені вище наукові методи були використані з метою забезпечення об'єктивності, повноти та всебічності дослідження.

Результати

Бойова підготовка військових частин (загонів) здійснюється в межах загальної системи підготовки Збройних Сил України, а також характеризується системою, яка є сукупністю взаємопов'язаних елементів формування (створення, підтримки) особового складу координації спроможностей, підготовкою органів управління (особового

складу), військових частин (підрозділів)) до виконання завдань згідно з положеннями. На рис. 1 розглянуто складові частини системи бойової підготовки:

- суб'єкти бойової підготовки – командир, заступник командувача Збройних Сил України, командир бойової команди, начальник навчальної структури підрозділу (командування), органи військового управління, військові частини (S7), безпосередні начальники, інструктори, які планують, організують, здійснюють і контролюють заходи бойової підготовки;
- об'єкти бойової підготовки – військові частини, офіцери, сержанти, які проводять бойові дії, та бійці спецпідрозділів;
- методика навчання, а саме форми та методи навчання, що розкриваються у відповідних керівних документах (стандартах) бойової підготовки;
- навчально-матеріально-технічна база (НМТБ) та ресурси, виділені для бойової підготовки тощо [7].

Рис. 1. Складові елементи бойової підготовки

Джерело: складено автором на основі даних [8, с. 69]

Загалом бойова підготовка має шість етапів, які визначають основні вимоги до цілей, завдань та пріоритетних напрямів підготовки, що дає змогу проводити навчання й виконувати завдання за призначенням частини (підрозділу). До них входять:

1. Визначення переліку бойових спроможностей, які військові частини (підрозділи) мають набути (підвищити або підтримувати) для виконання завдань за призначенням.
2. Визначення та складання переліку завдань, необхідних для кожного підрозділу (частини).
3. Планування індивідуальної та колективної підготовки, виділення сил і засобів для проведення спільних (міжвидових) тренувань, визначення черговості їхнього проведення, відповідальних виконавців та обсягу необхідних ресурсів.
4. Реалізація підготовки за визначеними стандартами, у тому числі спільної (міжвидової) підготовки, облік успішності виконання слухачами навчальних завдань та проведення проміжного (поточного) оцінювання професійного рівня слухачів.
5. Збір та узагальнення результатів вступного, проміжних підготовчих оцінювань та підсумкового оцінювання (атестації) на основі стандартів підготовки.
6. Підготовка та подання пропозицій щодо вдосконалення (уточнення) переліку навчальних завдань для Збройних Сил України [4].

Військова освіта в Україні складає унікальну закриту й нелінійну освітню систему, яка, з одного боку, є частиною національної системи освіти, а з іншого – системною складовою української військової освіти. Освітня галузь у своїй діяльності дотримується універсальної стандартизації, але водночас має специфічні парадигми та особливості, а також самостійні структурні елементи. Аналіз наукових матеріалів дає змогу визначити та уточнити основні принципи вищої військової освіти, зокрема доступності, безперервності, наступності та післядипломної освіти з урахуванням особливостей проходження військової служби військовими фахівцями.

Сучасний стан і тенденції розвитку Збройних Сил України свідчать про наявність викликів, що стоять перед системою вищої військової освіти в Україні. Основні з них полягають у:

- забезпеченні потреб Збройних Сил України у військових фахівцях;
- набутті спеціалізованих військових навичок та компетенцій для мінімізації загроз національній безпеці;
- оновленні інституційної системи військової освіти та організації академічної освіти за ступенями, особливо вищої військової освіти;
- підвищенні якості викладацького складу військових навчальних закладів, методичного та матеріально-технічного забезпечення;
- впровадженні в освітній процес вищих навчальних закладів сучасних технологій на основі співпраці з військовими фахівцями.

Військова освіта є елементом національної системи освіти, комплексною освітньо-науковою структурою.

Військова освіта – це спеціальна і професійно важлива особистісна підготовка військових фахівців, здатних командувати військовими колективами (підрозділами, частинами, з'єднаннями) та виконувати всі складні завдання, пов'язані з ризиком для життя командира і підлеглих як у мирний час, так і в бойових умовах, що потребують застосування зброї та військової техніки.

Однак сучасний стан військової освіти, зокрема вищої військової освіти, темпи та глибина трансформації системи військової освіти ускладнюють реалізацію соціальної, національної та інтегрованої моделі розвитку особистісних компетентностей, яка є перспективною для Збройних Сил України та інших складових Сил безпеки і оборони. Подальший розвиток системи військової освіти стримується низкою важливих факторів, серед яких [10]:

- 1) Недостатнє аналітичне та інформаційне забезпечення для ефективного управління системою військової освіти та реалізації проєктів і рішень.
- 2) Невідповідність змісту підготовки військових фахівців досвіду їх застосування у бойовій та оперативній підготовці військ, миротворчих операціях, регіональних конфліктах і війнах.
- 3) Недостатня оптимізація мережі та навчальних підрозділів вищих військових навчальних закладів.
- 4) Неefективність інтеграційних процесів між військовою освітою та наукою.
- 5) Застаріла інфраструктура навчально-матеріальної бази, відсутність достатньої кількості сучасних тренажерних систем і комплексів.
- 6) Недостатнє фінансове забезпечення системи військової освіти.
- 7) Незавершеність перегляду нормативно-правової бази національної системи освіти та нормативних документів Міністерства оборони України з питань військової підготовки.
- 8) Низький престиж і мотивація військової служби та низький соціальний захист військовослужбовців.

Зазначені вище проблеми військових навчальних закладів можна удосконалити завдяки внесенню стандартів НАТО. Усунення цих недоліків потребує відповідних змін в організації військово-професійної освіти як в системі військової освіти загалом, так і в навчанні здобувачів вищої військової освіти зокрема. Основними цілями мають бути такі пункти (рис. 2).

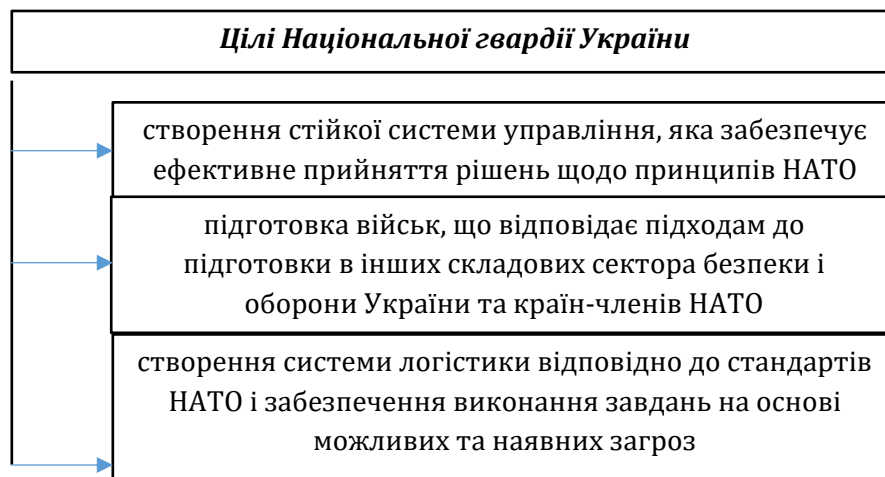

Рис. 2. Основні цілі Національної гвардії України

Джерело: складено автором на основі власних розробок

В умовах повномасштабної війни Росії з Україною розвиток військової підготовки в Україні є пріоритетом. Це має стратегічне значення для національної безпеки: достатня кількість компетентних військових фахівців та синхронізація стандартів є запорукою повноправного членства нашої країни в ЄС та НАТО після майже десятирічного опору російським військовим [15].

Система стандартів НАТО – це складна номенклатура нормативних документів. Термін «стандарт НАТО» в інтерпретації розробників альянсу має два значення:

Узагальнена назва для всіх документів НАТО зі стандартизації.

Еталонна модель найкращої тимчасової практики, обрана з набору офіційно створених і затверджених для розповсюдження та обов'язкового використання державами-членами Північноатлантичного альянсу.

До стандартів НАТО у військовій підготовці належать:

1. Оперативні напрями – воєнна політика, безпека та стратегічне планування, оперативна робота командування, застосування військ (сил).
2. Інформаційно-психологічні операції, логістика, військові комунікації, топогеодезичне та навігаційне забезпечення, гідрометеорологічне забезпечення.
3. Технічна допомога, військова поліція, цивільно-військове співробітництво, екологічна безпека, водолазна діяльність.
4. Розробка, виробництво та застосування озброєння, військової техніки та спеціального обладнання; вимоги до техніки, озброєння, військової та спеціальної техніки; оцінка та випробування озброєння, військової та спеціальної техніки; ракети та боєприпаси; військове ваговимірвальне обладнання, матеріальне забезпечення, потреби в паливно-мастильних матеріалах.
5. Стратегічні комунікації, військова підготовка; стандартизація, кодування, фінансове забезпечення.

6. Інші документи, пов'язані зі стандартизацією (Standardisation Related Documents (SRDs) – посібники із застосування, каталоги, довідники, посібники для користувачів, освітні та навчальні матеріали тощо [9].

Інтегрувати НАТО в національну систему військової підготовки можна завдяки:

1. Створенню національної системи військової підготовки.
2. Формуванню багаторівневої системи професійної військової підготовки.
3. Виокремленню вимог та принципів до змісту військової підготовки та їх дотриманню.

Рекомендується, Міністерству оборони України уточнити вимоги до змісту військової підготовки військовослужбовців Збройних Сил України та інших силових структур з метою набуття ними нових компетентностей та оперативної сумісності відповідно до стандартів держав-членів НАТО.

Тому створення та розвиток системи професійної військової освіти є актуальним завданням. Однак нині цей процес гальмується низкою стримувальних факторів, зокрема відсутністю поняття «професійна військова освіта» у національному законодавстві. Це створює особливі проблеми при впровадженні стандартів НАТО. Особливо це стосується уніфікації елементів і стандартів формальної та неформальної військової освіти в межах стандартів НАТО в єдиній системі військової підготовки. Наразі запроваджено приведення організаційно-штатної структури, навчально-матеріальної та технічної бази вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів та військових спеціалізованих навчальних закладів до завдань, змісту та вимог нормативно-правових актів. Нормативно-правова база країн-членів НАТО у сфері освіти і підготовки офіцерів визначає політику і доктрину як базові документи, які надалі розвиваються в систему керівних документів. Ця система регулюється ієрархією керівних документів.

Військовий комітет НАТО (ВК) відповідно до спільної директиви «Освіта та індивідуальна підготовка (E&ITD) від 10 вересня 2015 року» двох стратегічних командувань НАТО (Bi-Strategic Command Bi-SCs) визначив цілі професійної військової освіти офіцерів, спільні навчальні галузі для підготовки офіцерів, середовище професійної військової освіти офіцерів. Ці керівні принципи є основою для організації та здійснення освітньої діяльності та підготовки як в інституціях НАТО, так і в національних інституціях (центрах передового досвіду) держав-членів та партнерів НАТО.

Військові навчальні заклади НАТО прагнуть надавати інформацію найвищої якості, постійно підвищуючи якість наданих ресурсів.

Забезпечення якості для установ НАТО – це використання набору принципів, стандартів і критеріїв для розробки, впровадження, підтримки і контролю всієї діяльності установ НАТО, безпосередньо пов'язаної з наданням базової освіти та індивідуальної підготовки (E&IT) відповідно до політики НАТО в галузі освіти, підготовки, виховання і оцінювання (ETEE).

Зовнішню підтримку, керівництво та аудит із забезпечення якості надає Штаб Верховного головнокомандування ОЗС НАТО з питань трансформації (HQ SACT). Загалом в Україні було впроваджено 315 стандартів НАТО. З них 192 (88% від цільових показників) були впроваджені в межах пріоритетних критеріїв альянсу – Цілей партнерства НАТО-Україна, а 123 активно впроваджуються та реалізуються Україною поза межами цілей партнерства. Альянс має 1135 стандартів, що означає, що майже 28% від їхньої загальної кількості вже впроваджено в сили безпеки та оборони України [6].

Із грудня 2023 року Міністерство оборони України, Збройні сили України та сектор безпеки і оборони України впровадили 18 нових стандартів НАТО. Серед стандартів, які впроваджені в межах партнерства НАТО та України, такі:

- стандарти захисту збройних сил і підготовки військово-морських сил у галузі зв'язку, комунікаційних та інформаційних систем, систем транспортно забезпечення;
- стандарти з навігаційно-гідрографічного забезпечення, водолазної справи та паливно-мастильних матеріалів.

Стандарти НАТО в українську військову освіту впроваджують на основі дотримання основних принципів навчання (рис. 3).

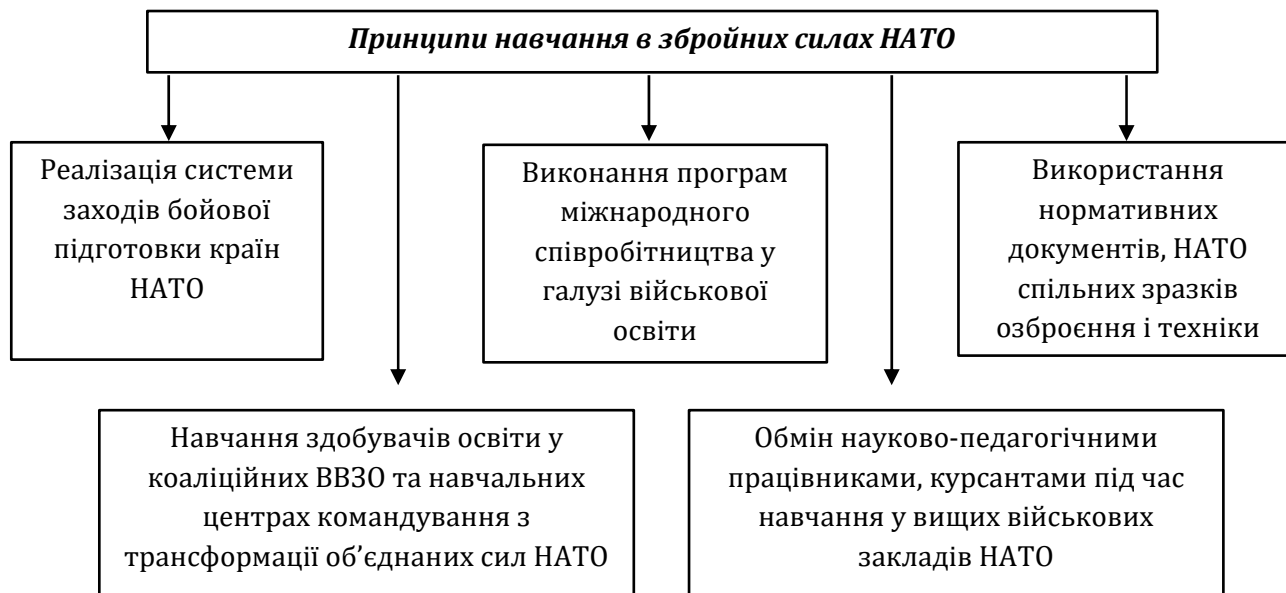

Рис. 3. Принципи забезпечення сумісності під час навчання в збройних силах НАТО

Джерело: складено автором на основі даних [5]

Втім, процес впровадження стандартів НАТО в українську систему військової освіти має як свої беззаперечні переваги, так і певні виклики.

Насамперед однією з найважливіших переваг є підвищення якості освіти та підготовки військовослужбовців. Стандарти НАТО охоплюють передові методи, інструменти та підходи у військовій освіті, які допомагають покращити професійні навички, лідерські якості та загальний рівень освіченості військових фахівців. Це дає можливість Збройним Силам України відповідати сучасним викликам і стандартам, підвищувати оперативну ефективність та забезпечувати національну безпеку.

Ще однією перевагою є розвиток міжнародного співробітництва та партнерства. Впровадження стандартів НАТО в систему підготовки Збройних Сил України забезпечить сумісність і взаєморозуміння з військовими структурами інших країн-членів альянсу. Це створить можливості для проведення спільних навчань, обміну досвідом та співпраці в різних сферах військових операцій. Така співпраця підвищує військову готовність, полегшує обмін технологічними інноваціями між державами.

Однак, як зазначалося вище, існують труднощі у впровадженні стандартів НАТО. Однією з них є узгодження національних систем військової освіти з вимогами і стандартами НАТО. Це вимагатиме значних зусиль і реформ у плануванні навчальних програм, методах викладання, кадровому забезпеченні та інфраструктурі. Крім того, реалізація реформ потребує належного фінансування і ресурсів, що є складним завданням з огляду на обмеженість бюджетів.

Ще одним викликом є необхідність підготовки викладачів та експертів у сфері військової освіти. Успішне впровадження стандартів НАТО вимагає висококваліфікованих кадрів з необхідними знаннями та навичками. Тому важливим завданням є підготовка та навчання викладачів і тренерів використанню сучасних підходів і методів відповідно до стандартів НАТО.

Основним вектором підвищення якості вищої освіти в Україні є невідкладне налагодження сумісності між Збройними Силами та іншими складовими сил оборони. Тому в контексті реформ, що здійснюються з метою повної відповідності стандартам членства в НАТО, нова система військової освіти насамперед передбачає спільну підготовку зі Збройними Силами України та іншими складовими сил оборони за єдиною концепцією і планом та під єдиним керівництвом. До того ж, нова система зосереджується на підготовці військовослужбовців через спеціалізовані курси військової підготовки від L1 до L5.

Протягом останніх років система військової підготовки зазнала системних змін, що були зумовлені такими факторами:

1. Врахуванням досвіду бойових дій.
2. Впровадженням стандартів НАТО в навчальні програми.
3. Впровадженням найкращих підходів до навчання та підготовки персоналу сектора безпеки і оборони, заснованих на досвіді країн-партнерів.
4. Трансформацією ідеологічних цінностей у підготовці офіцерських кадрів;
5. Підвищенням якості практичної підготовки всіх здобувачів військової освіти [3].

Таким чином, впровадження стандартів НАТО в українську систему військової освіти має велике значення для майбутнього України. Зусилля в цьому напрямку є важливими, оскільки приведуть до того, що Україна стане частиною єдиної системи військової освіти та підготовки, і сприятимуть обороні сильної, сучасної та високоефективної держави.

Міністерство оборони України планує розпочати сертифікацію національної військової освіти за стандартами НАТО з 1 вересня 2026 року.

Сертифікація національної військової освіти за стандартами НАТО передбачає такі кроки:

1. Започаткування спільних навчань.
2. Запровадження спільної підготовки з іншими складовими Збройних Сил України на основі єдиної концепції та плану, під єдиним керівництвом та починаючи з оперативного рівня військової підготовки.
3. Створення інтегрованої та уніфікованої системи підготовки.
4. Інтенсивну підготовку сил оборони на стратегічному та оперативному рівнях.
5. Підготовку особового складу сил оборони на тактичному рівні за єдиною навчальною програмою.
6. Застосування принципу «навчання протягом усієї військової кар'єри».
7. Відповідність військової підготовки до стандартів освіти та підготовки НАТО [11].

Висновки

Принцип адаптації системи військової освіти відповідно до стандартів НАТО визначає загальну спрямованість розвитку системи вищої освіти, органів управління військовою освітою, мережу військових навчальних закладів, чинні стандарти вищої освіти (професійні стандарти), рівні та ступені освітньо-кваліфікаційних рівнів (галузеві межі кваліфікацій), нормативно-правову базу, що забезпечує інтеграцію професійної освіти військових фахівців у єдиний комплекс. Професіоналізація військової освіти ґрунтується на вдосконаленні процесу професійної підготовки військових фахівців і залишається невіддільною складовою системи вищої освіти України, але потребує

суттєвого вдосконалення з огляду на зміни оперативної обстановки, загальні тенденції розвитку системи національної та міжнародної безпеки, зміни принципів і способів збройної боротьби, нові вимоги до якості професійної підготовки офіцерів і військових фахівців відповідно до стандартів держав-членів НАТО. Важливим питанням, яке потребує вирішення, є інституційне забезпечення системи постійного вдосконалення в Україні військової освіти та підготовки з урахуванням основних вимог в контексті сучасних завдань сектора безпеки і оборони.

Список використаних джерел

1. Плохута, І. (2021). Розвиток системи професійної військової освіти за стандартами НАТО. *Військова освіта*, (1)43, 222–233. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2021-01/222-233>
2. Шабатіна, Н. (2021). Стандарти НАТО та вимоги до системи збору та обробки інформації щодо оцінювання якості військової освіти. *Військова освіта*, (2)44, 268–274. <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2021-44/268-274>
3. Вавілова, Н. (2023). Стандарти якості професійної військової освіти в закладах військової освіти НАТО. *Військова освіта*, (1)47, 28–34. <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-47/28-34>
4. Клачко, В., Білявець, С., Діденко, О., & Дем'янюк, Ю. (2022). Стан, проблеми та перспективи трансформації військової освіти в контексті реалізації стандартів НАТО. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України*, 28(1), 90–104. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v28i1.958>
5. Орел, М. Г., & Клочко, О. А. (2022). Актуальні проблеми нормативно-правового забезпечення сектору безпеки й оборони у відповідності до стандартів НАТО. *Публічне урядування*, (3 (28)), 67-72. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2021-3\(28\)-10](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2021-3(28)-10)
6. Котляренко, О. П. (2019). Адаптація національного військового законодавства до стандартів країн-членів НАТО. У *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* (с. 101–103). Харків. https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2019/pdf/47.pdf
7. Севрук, В. А. (2022). Досвід країн-членів НАТО щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, (84), 233–237. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.84.42>
8. Радзіковський, С. (2021). Концептуальні засади запровадження сучасної моделі бойової підготовки у сухопутних військах на основі стандартів НАТО. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України*, 84(1), 65–85. Взято з https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/military_tech/article/view/804/773
9. Дерікот, О., Клименко, В., & Козинець, І. (2019). Співробітництво збройних сил України з НАТО: досвід минулого та перспектива на майбутнє. *Воєнно-історичний вісник*, 32(2), 127–143. <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2019-32-2-127-143>
10. Максимець, В. Є., & Вівсяна, В. І. (2023). Співробітництво України та НАТО у протидії деструктивним інформаційним впливам Російської Федерації (2022–2023 рр.). *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право*, 2(58), 74–80. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.2\(58\).285605](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.2(58).285605)
11. Самченко, В. (2024). Стандарти НАТО: безперервна освіта від лейтенантів до генералів. *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-ato/3816702-standarti-nato-bezperervna-osvita-vid-lejtenantiv-do-generaliv.html>

12. Невзоров, В. (2022). Стандарти НАТО з військової освіти як орієнтир для системи фахової підготовки до бойових польотів майбутніх льотчиків тактичної авіації. *Військова освіта*, (2)46, 188–195. <http://znr-vo.nuou.org.ua/article/view/270774>
13. Мітягін, О., Вітер, Д., & Карпенко, В. (2021). Формування моделі професійної військової освіти в Україні з урахуванням процедур оперативного планування НАТО. *Військова освіта*, (1)43, 64–78. Взято з <http://znr-vo.nuou.org.ua/article/view/236733>
14. Вітер, Д., & Мітягін, О. (2020). Професіоналізація військової освіти в Україні: головні напрямки, зміст та перспективи. *Військова освіта*, (1)41, 81–90. <http://znr-vo.nuou.org.ua/article/view/203472>
15. Указ Президента України. (2020). Про рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про Стратегію національної безпеки України" (№ 392/2020). <http://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>